

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

SERSEM ÖYKÜLER

Rehber Öğretmen: Sevgi BALCI

Öğrencinin Adı: Sıla BAŞA

Öğrencinin Numarası: D1129-0021

Tezin Sözcük Sayısı: 3897

Araştırma Konusu: Sibel K. Türker'in 'Öykü Sersemi' adlı yapıtındaki öykülerde 'yazma ihtiyacı' konusunun figürler üzerinden nasıl işlendiğini değerlendirme

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Programı A Türk Dili ve Yazını Dersi kapsamında hazırlanmış olan bu uzun tez, Sibel K. Türker'in 'Öykü Sersemi' adlı yapıtındaki öykülerin figürler üzerinden incelenmesiyle oluşturulmuştur. Öykülerin temelinde, anlatıcı kişinin duygudaşlık kurması bağlamında yaşamın kıyısına itilmiş insanlar olmaları anlatılmaktadır. Tez üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm giriş olarak biçimlendirilmiş, yazın algısı değerlendirilmiştir. İkinci bölüm ise 'Yazmak Yaşamaktır' ve 'Yazmak Yaşatmaktır' adlı iki farklı kesitlemeye ayrılmış ve bu şekilde yazın algısının oluşma amacı tartışılmıştır. Böylelikle 'Yazmak Yaşamaktır' başlığı altında yazma ihtiyacının eylemleşerek yazıya dökülmesiyle yaşama kaynaklık ettiği yargısına ulaşılırken 'Yazmak Yaşatmaktır' adlı ikinci bölümde ise, yazılan öyküler sayesinde hayatın farklı kesitlemelerinden çeşitli karakterlere yer verilerek, yazının yaşatma gücüne değinilmektedir. Son olarak üçüncü bölümde, tez sonucunda elde edilen çıkarımlardan bahsedilmiş, genel yargılara varılmış ve bu kısım sonuç başlığı altında toplanmıştır.

(Sözcük Sayısı: 128)

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
2. YAZMA İHTİYACI	4
2. A. YAZMAK YAŞAMAKTIR	6
2. B. YAZMAK YAŞATMAKTIR	8
3. SONUÇ	20
4. KAYNAKÇA	21

Araştırma Sorusu: Sibel K. Türker'in 'Öykü Sersemi' adlı yapıtındaki öykülerde 'yazma ihtiyacı' konusu figürler üzerinden nasıl işlenmiştir?

1. GİRİŞ

Yazma eylemi çoğu zaman bir serüven olarak nitelendirilmektedir. Bu serüven; insanların zihnini açan, anlama ve anlamlandırma yetilerini genişleten bir özelliği elinde bulundurmasından ötürü; yaşamın kavranmasında büyük ve vurucu bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda 'yazma ihtiyacı' hayatın vazgeçilmez öğelerinden biri haline gelmekte ve işte tam bu noktada; belli kalıplara sıkıştırılmış edebi yazınların yanında, yaşamın kıyasındaki figürlerin sersemletici öykülerine de yer verilmektedir.

Sibel K. Türker'in 'Öykü Sersemi' adlı yapıtında yer verilen öykülerinde, yazma gereği insanların kendilerini anlatma ve birbirlerini anlama ihtiyacının bir sonucu olarak aktarılmıştır. Öykülerdeki bu yazma gereği öykü figürleri üzerinden işlenmiştir ve öykü figürlerinin tanıklıklarına başvurulmuştur. Bu yapılırken, gerek küçük bir kız çocuğunun takıntılarının güzel yazılarda şekillenmesiyle gerek istediklerini elde edememiş ruhların çağrılmasıyla gerekse bir ölüye tabuttan atlayıverecekmiş izleniminin verilmesiyle yaşamın farklı yanları sunulmuştur. Diğer taraftan da hayatının kadınına hayat kadınına anlatan bir adamla, bir memurun kravatının geometrik şekillerinin ve gri takımının esiri olmasıyla, güzel bir bayanın yaşamını sürekli uyuyarak geçirmesiyle, diğer bir bayanın ise kısıtlanmışlığıyla, dergilere gönderilen kurgu şiirlerin gizemiyle, orta yaşlı bir adamın yanlış hayalleriyle hayatın farklı kesitlemelerine yer vermeye çalışılmıştır. Bu şekilde yaşama kaynaklık edilerek, yazma eylemi yaşamakla bağdaştırılmakta; yazılan öyküler sayesinde ise yazının yaşatma gücüne değinilmektedir.

Yapıtın 'Ben Ol' isimli son öyküsünün de tüm bu anlatılanlara bir özet niteliğinde olması yapıtta tamamlayıcı bir nitelik oluşturmaktadır. Yazmak, yaşamak ve yaşatmak eyleminin temelinde aslında bir yazar için hem bir birey olarak hem de bir yazar olarak var olma, kimlik yaratma, benlik oluşturma uğraşısı bulunduğu verilmeye çalışılmaktadır.

2. YAZMA İHTİYACI

2. A. YAZMAK YAŞAMAKTIR

Yaşamın olağan döngüsünde kalıcılığı sağlayan yegâne unsur yazıdır. Yazmak; yaratıcı kişi niteliğindeki yazarın duygularının, düşüncelerinin ve izlenimlerinin yoğunlaşmasıyla olageldiğinden, yaşamın ta kendisi olarak tanımlanır. Bu bağlamda, yazmak ve yazıyor olmak yaşamın kalıcı bir yansıması olduğundan, yazar olmak da bir ihtiyaçtır. Sibel K. Türker'in "Öykü Sersemi" adlı yapıtının 'Hayatımı Kaybettim' adlı altıncı öyküsünde 23 Ekim 1991'de öldüğü belirtilen bir figürün, anlatıcı kişinin kaleminden hayat bulma ve kimlik edinme çabası anlatılmaktadır. Öyküde öldüğü belirtilen odak figür, yazar kişiliğine bürünerek toplumdaki bireylerin sesi olmasıyla adeta bir arzuhalci görevi görmektedir: " '...bir yazıcıya ihtiyacım var. Arzuhalcileri severdim.' " (Türker, 73). Kendisinin yazım aşamasında bir hammadde gibi kullanılmasını istediğini belirtmekte ve kendi kimliğinin oluşumunun ancak bu şekilde gerçekleştirilebileceğine inanmaktadır: " 'Sen bir hikâye yazarısın değil mi? Tikandın, anlatacak şey bulamıyorsun şimdi de... Al, beni kullan. Tıpta kobay kullanıyorlar da yazıda neden olmasın?' " (Türker, 74) Ayrıca, yaratıcı kişi niteliğindeki yazarın yazma serüvenine dâhil olarak kalıcı olmayı arzular: "Harflerin ne kadar bozuk... Bırak dolanayım içlerinde. Benim yazım güzeldi. O harfîni severdim ve R demeyi. Yaz, yoksa kaçacak kelimeler. Yaz: Adım Refik!" (Türker, 73) Bu nedenle, yazarın işine bulaşarak kendi öyküsünü sil baştan oluşturmayı amaçlamaktadır. Figür hayatın asıl değerini öldükten sonra anlamakta ve yaşadığı süreçte başarısız olduğundan yakınmaktadır: " '...ama o hayatım dediğim hayat benimmiş meğer. Kaybedince anladım. Kaybedince, kaybedince anladım.' " (Türker, 87) Öyle ki kendisini adeta bir beceriksiz olarak tanımlar: "Hayat, sadece yaşanılabilir olandı. İyi ve zengin, tutarlı ve mutlu olandı. İstemiş ve becerememiştim. Gözlerimi kapatınca anladım." (Türker, 88) Yazma eylemi ölüm gibi bir gerçekliğe meydan okuyan tek yoldur. Figür,

ölümünün ani ve kendine yakıştıramadığı bir şekilde olmasından ötürü, adeta yaşamın bir telafisi niteliğinde kendi öyküsünü yazdırmak istemekte, hayatın içinde olma ve yaşama isteği baskın gelmekte ve anlatıcıya kendi öyküsünü yazdırarak kahramanı olduğu bu öyküde yaşamına devam etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, figür çeşitli yöntemler uygulamaya başlamıştır. Ruh çağırma seansları ve rüyalara girme gibi yöntemler onu adeta hayata bağlayan, yazıyla yaşamın yeniden canlandırılmasını sağlayan yegâne yollar haline gelmiştir: “ ‘Yavaşça rüyasının içine girdim.’ ” (Türker, 75) Figür bu uğurda her türlü yolu dener: “ ‘Beni daha önce de çağırmışlardı, söyledim. Nerede ‘iyi bir ruh’ lafı duysam damlıyordum hemen.’ ” (Türker, 78) Böylelikle yazma eylemiyle kalıcılık sağlanarak yaşam sonsuzlaştırılır:

“ ‘Ölülerin tuhaf beceriler edindiğini sanırsınız. Bir tür cadılık makamına erişmişlerdir sizin gözünüzde. Duvarlardan, kapı altlarından geçmemiz yetmemiş gibi, beden sınırlılığından kurtulunca her şeyi hem de hemen yapabileceğimizi sanırsınız. Hiç öyle değil. Annemin bana evrenin yaratılışı halinde bıraktığı mutfağı düzenlemen ve tencerelerin altını kapatmam epey bir zaman aldı.’ ” (Türker, 77)

Yazar, bir yandan da, anlatıcının aracılığıyla, yazılan öyküye konu olmak istemekte ve kendi hayatının yazıya yansıtılmasıyla yaşamayı amaçlamaktadır: “ ‘İşte şimdi sen, bir ölünün kendi ağzından hikâyesini yazmaktasın.’ ” (Türker, 8) Bu bağlamda, anlatıcının çalışma yöntemlerine eleştiriler getirerek yazar olma ihtiyacını açığa vurmakta ve kendi öyküsünün odak kişisi olmayı arzulamaktadır:

“ ‘Bence saman sarısı sayfalara yazmamalısın. Yazmanın bir kutsallığı olmalı. Kalemin de çok çirkin. ‘Okul masraflarımı karşılıyorum,’ diyen bir çocuktan almışsın. Onların okul masraflarını karşıladıkça, yazmanın masraflarından kısmışsın. Böyle olmaz, benden söylemesi. İnanç doğmaz, anlatabiliyor muyum? Yarın sabah, kalemin

küt ucuyla didiklenmiş bu pis sayfalara bakınca utanacaksın. Tüm yazdıkların değersiz gelecek sana. Oysa deri kaplı bir defter, işe gerekli saygınlığı kazandırır. Şık bir dolmakalem de.’ ” (Türker, 79)

Figür ani bir ölümle hayatını kaybetmiş olsa bile, müdahalesi dâhilinde, anlatıcı tarafından yazılacak olan bu öyküyle belki de birçok yaşayanın yapamadığını yapacak ve kaybettiği yaşamına anlam kazandırmayı ve sonsuzlaşmayı başaracaktır. Yazı sayesinde yaşayacak ve var olmaya devam edecektir: “*Hayatımı kaybettim, ama bir hikâye kazanabilirim.’ ” (Türker, 82)* Yazmak, yaşamaktır çünkü yaşanan yazılırken aslında bu yazma eylemi yaşama tanıklık eder ve ona bir anlam kazandırır. Bu nedenle, insanların kalıcılığı sağlayarak yaşama anlam kazandırma çabası da yazıdan geçer ve yazı yaşamı sonsuzlaştırır.

2. B. YAZMAK YAŞATMAKTIR

Yazar, yazma eylemi sırasında hayat rengi dağıtarak adeta yazdıklarının ömrünü uzatır. Yazmak, yaşatmaktır ki böylece unutulmuş bir yer hatırlattırılır, ebediyen susmuş bir insan dillendirilir. Sibel K. Türker’in “Öykü Sersemi” adlı yapıtının ilk öyküsü olan ‘Olduğundan da İyi’ adlı öyküde, yazar, ben kişisi tiplmesiyle toplumdaki diğer insanlara ortak bir duyuş kazandırmayı hedeflemektedir. Öykünün yazar-anlatıcı olan bu tiplmesi, anlattığı diğer öykü figürleriyle yazmanın yaşatma işlevini göstermek istemektedir:

“Üzerime vazife olmayan işler yapmaya bayılırım. Yazar olmaya çalışmak mesela, bunlardan biridir. Birilerinin ağzından hiç olmamış ve de olmayacak şeyler yazmak, uydurmak da diyebilirsin. Diyordun zaten: ‘Bütün bunlar iyi hoş da, ne ifade ediyor, anlamıyorum.’ ” (Türker,19)

Anlatıcı bütün anlattıklarının yani kurguladığı sahnelerin, aslında bir oyunbozanlıktan ibaret olduğunun bilincindedir. Yazdıklarının, yaşamdan parçalar olması burada dikte değer bir noktadır, çünkü yazarlar toplumda yaşananlar kadar yaşanması muhtemel olanın da kâhinidirler. Onların görevi, yazdıklarında insanların kendilerinden bir şeyler bulmasını sağlamak veya anlattıkları hayallerin insanlar tarafından gerek zihinlerde gerek yüreklerde yaşanmasını olanaklı kılmaktır:

“ ‘Evet, hayat yazıdan da büyüktür, bunu anladım. Hiçbir şey umduğum gibi gitmedi. Tıpkı, kafanda en küçük ayrıntısına dek planladığın hikâyeyi yazmaya başladığında, satırların senin kontrolünden çıkarak apayrı bir hikâye yaratması gibi. Yazarın yazdığına avlanması gibi...’ ” (Türker, 21)

Bahsi geçen öykünün ölümle sonuçlanması anlatıcının derin bir suçluluk duygusu hissetmesine sebep olmaktadır. Bir ‘oyunbozan’ olan yazar-anlatıcı, insanların önüne yeni ufuklar açmalıdır. Yazar-anlatıcı burada hayatın ister istemez kendi sahnelediği oyununu bozan kişiye dönüşmüştür. Bunun bir sonucu olarak, ben kişisi tiplmesiyle öyküde beliren anlatıcı katıldığı cenaze töreninde sanki gerçekten bulunmaktadır ve uzaklaşma isteği içindedir: “ ‘Merak etmiyorum, hatta buradan her an kaçabilirim. Uygun gevşeklikte bir noktasındayım insan yığınının. Arkamda bir-iki sıra daha var. Kurtulabilirim.’ ” (Türker, 119)

Anlatıcının, gerçeklik algısı yaratmadaki işlevini ortaya çıkaran bu durum, yaşamdan izlerin ve duyguların taşınmasına sebep olmaktadır. Öyküdeki hâkim duygu o kadar kuvvetlidir ki odak figür olan Sevinç’in tabutunun taşınmasından, içinde bulunulan duygu durumuna kadar her şey yaşamın içinden kopup gelmektedir. Fakat yaratılan anlatıcı bazı durumlarda, yaşanan senaryoyu olduğundan daha iyi bir hale getirebilmek için bir şansa daha sahip olma arzusu içinde olduğunu sezdirir:

“ ‘Ancak bu bile, yaptığım aptallığı hafifletmiyor. Cem’in işlerini tasfiye ederek bir ‘jazz band’ kurmaya kalkışması ve karısıyla kanlı bıçaklı hale gelmeleri benim suçum mu? Ya da Kemal Bey’in yanına bakıcı olarak aldığı kırklı yaşlarını süren güzelce kadınla nikâhlanması? Cem’in, Kemal Bey’in yüzüne tükürmeye gitmesinin ve hafif bir felç geçirmesine yol açmasının sebebi ben miyim? Aslında babası olmayan dayını gerçek babası gibi kabul etmesindeki ve sevginin emek olduğu hakikatine ulaşmasındaki payım ne? Aylarca yaptığı iç hesaplaşmalardan sonra seni araması, senin o sıralarda montajda olman ve az sonra yeni eşin Falih’le birlikte yaşadığınız teras katına doğru arabayı hızla sürmen? Benim seni sonsuz kere sonsuz kaybetmiş olmam?

Evet, hepsi benim suçum.’ ” (Türker, 22)

‘Olduğundan da İyi’ adlı öykünün odak figürü olan Sevinç’e karşı yazar-anlatıcının borçlu olduğunu düşünmesi de öykünün başlığında da belirtildiği üzere her şeyin ve herkesin olduğundan da iyi bir yaratım sürecinden geçerek kurgulandığının bir göstergesidir:

“ ‘Sözümüne tatlı bir bıçak darbesiyle, zarif bir el hareketi ve işini bilen cerrah edasıyla hasta bölgeye müdahale ettim. Sözümüne mutlu bir son yazdım. Belki de iyi çıkmayan bir fotoğraftaki renklere, gölgelere, kırıksıklıklara ve gülümseyişlere hafif bir rötuş yaptım. Tek istediğim, herkesin olduğundan da iyi görünmesiydi.’ ” (Türker, 23)

Yazarak yaşatmak yazarın işinin temeli olmakla birlikte, anlatıcının da kurgu içinde kendi ruhunu yakalaması, onu kurgunun kendine özgü yapısını yaratmakta özgün kılmakta ve burada da içten, tatlı bir suçluluk duygusu ortaya çıkmaktadır. Öyküde yaratılan ölüm yanlışlığının düzeltilemeyeceği düşüncesi, yazar-anlatıcının çaresizliğinin bir göstergesidir:

“ ‘Bir yanlışlık var ama ben düzeltemem ki. Ben düzeltmeyi bilmiyorum ki.’ ” (Türker, 23)

‘Takma Bir Göz’ adlı yapının ikinci öyküsünde ise yazmanın yaşatmak, hissettirmek olduğu kanısı, anlatıcı tarafından duygudaşlık kurularak sunulmaktadır. Doktor Birkan, Yener Bey ve Sekreter gibi yenilmiş, yaşamın kıyısına itilmiş figürlerin hayatla yüzleşmeleri anlatılırken; öyküde ağırlıklı olarak, içinde bulunulan sistemin, insan ilişkilerinin, yaşam biçimlerinin insanı mutluluğa götürmediği; eninde sonunda olumsuzluğa ittiği ve hatta yaşamın kıyısına sürüklediği vurgulanmaktadır. Anlatılan figürlerin, ‘çıkışsızlığı, umutsuzluğu ve kısırlılığı’ öykünün bütününe kapsamaktadır. Öyküdeki bu esenliksiz havanın nedenleri; figürlerin içerisinde buldukları sistemde kendilerinden beklenen toplumsal rollerini yeterince benimseyememeleri, ayrıca kendi yükümlülüklerinin belirlenmesi konusunda fazla etkili olamamalarıdır. Bu bağlamda Doktor Birkan, memur Yener Bey ve Sekreter gibi figürler anlatıcı tarafından çeşitli kimliklere büründürülerek; yenilmiş, yaşamın kıyısına itilmiş, umutsuz ve kısırlı insan portreleri ortaya çıkartılmaktadır. Alışıl gelmiş mutlu figürlerin değil de; kırılıp suskunlaşmış ve adeta kaybeden figürlerin öykülerde yerini alması ve yazılmaya değer görülmesiyle birlikte gündelik hayatın sıradanlığına, bayağılığına saplanan figürlerin hayatlarına mercek tutulmuş ve onları “yaşatabilmek” için yazılmıştır:

“ ‘Kırkli yaşlarda bir memur... Zayıf, çelimsiz, kötü giyimli... Odaya girer girmez sağ omzunu yukarıya çeker ve hemen yeniden indirir, başını utangaç bir edayla öne doğru eğerek el sıkar, deri koltuğun ucuna ilişiverir. Devlet dairesi gibi gridir; açık renk gömleklerinin üzerine mutlaka bordo ya da lacivert zeminli, geometrik desenli kravatlar takar.’ (...) ‘Birkan, beşgenlerin içindeki üçgenler ve üçgenlerin içindeki çemberler ve çemberlerin içindeki dörtgenler gibi kısırlıdır. Sigara kâğıtlarını sonsuza dek katlayabileceğini düşünen sıkıcı adamlara benzemiştir. Kâğıt her seferinde açılır, tırnakla düzeltilip esnetilir, yeniden başlanır. Ama bütün kâğıtlar belli sayıya dek katlanabilmekte, aynı sayıyla geriye doğru açılmaktadır. Hayat ve ölüm dahi sıkıcıdır.’ ” (Türker, 29-33)

Yaşatılabilmek için yazılan öykülere, yapıtta dokuzuncu sırada verilen ‘Güvenli Bir Yer’ ve yedinci sırada verilen ‘Tanrı’nın Boş Günü’ adlı öyküler de örnek gösterilebilir. Öykülerin odak figürleri erkek olmakla birlikte, ikisi de yaşamlarında uçurum kenarına dayanmış figürlerdendir. Bu iki figürün de hayatlarından çeşitli kesitlemelerine yer verilerek; yazma eyleminin, adeta figürlerle duygudaşlık kurmak olduğu sezdirilmektedir. ‘Tanrının Boş Günü’ adlı öyküdeki Âlim isimli odak figür; kendinden memnuniyetsiz, tıpkı anlatıcının yazılarında yaşatmaya değer bulduğu diğer figürler gibi çıkışsızlığı en derinden yaşayan biridir. Toplumun her kesiminden insana dair farkındalık geliştirmek isteyen yazar, seçtiği öykü kişileriyle toplum kişileri arasında duygudaşlık yaratma hedefini taşımaktadır:

“ ‘Ama şunu söyleyebilirim: Hayat bana şekilci olmayı öğretti. Çünkü ben de olabilecek şekillerin en kötüsüne sahiptim; bunun arkasında bir fevkaladelik de yoktu üstelik. Açığımı kapatabilecek herhangi bir şey yoktu, demek istiyorum. Orta boylu, orta yaşlı bir adamdım. Bir ailem yoktu; ama olsa o tipte, o yaşta, o yaşayışta olmanın bir mazereti olurdu bekli. Bir aile babası gibiydim zira göbekli, yağlı, tıknefes ve bıkkın.’ ” (Türker, 90)

Öykü kişisi, gelmesini hiç istemediği bir gelecek için biriktirilmiş gayrimenkuller, paralar, yaşanmamış hayaller, ertelenmiş seyahatlerden oluşan hayatının tekdüzeliğini ve zincirlerini kıramamanın çaresizliğini yaşadığı bir dönemdedir: “Bir yıl önceki planlarıma göre, daireleri satın parasıyla Avrupa’yı dolaşacaktım. Ama yapamamış, kös kös oturmuştum yine. Paraları faize koymuştum.” (Türker, 98) Öykü kişisi, hiçbir müdahalede bulunmadan sadece hayatın getirdiklerini yaşamakla yetinmiş, sıradan bir figürdür. Yaşadığı çaresizlik, onu, gerçeklikten kopan duygularının yarattığı bir hayal dünyasına sürüklemektedir. Mevcut hayatının dayanılmaz bir hale geldiği ve artık, hayallerinin peşinden koşmaya hazır hissettiği bir noktadadır. “Onunla karşılaşmamı sağlayan yürüyüşlere de, artık kendime tahammül

edemediğim bir noktada başlamıştım.” (Türker, 90) Aklı ile hisleri arasındaki kopuşun yarattığı körlük, parkta karşılaştığı ve ilk görüşte âşık olduğu kadına gerçek dışı nitelikler atfetmesine sebep olmaktadır. Ona atfettiği bu olağanüstü nitelikler, figürün kendi acizliğini ve saplantılarını açıkça su yüzüne çıkartmaktadır. Bunun sunulmasında amaç, derin duygudaşlık yaratmaktır:

“Tanrı'nın bir dili olsa yalnızca bu ismi söylerdi belki. Tanrı'nın yüzü olsa o olurdu... Ya da bazılarının bir güzellik karşısında pes ettiğinde söylediği gibi Tanrı onu 'boş bir gününde' yaratmıştı... Burnuyla dudaklarını yerli yerine oturtmak için fazla mesai yapmıştı... Yontmak bin yıl sürmüştü belki.” (Türker, 92-93)

Bu duygudaşlık sayesinde figürün iç dünyasının yansıtılması amaçlanmakta, kendi içinde yaşadığı çelişkilerin, çöküşlerin ve çalkantıların anlatıcı-yazar tarafından su yüzüne çıkartılması sağlanmaktadır.

“Yine de kafamdan atamıyordum onu, bütün gün, bütün gece görüntüsüyle boğuşuyordum. Akıllı olmadığımı söylüyordum kendime; bir şeylerin peşinden gitmeye dünden hazır bir zavallı, güçsüzün biri olduğumu düşünüyordum. Ama vazgeçemiyordum da.” (Türker, 90)

Saplantılı bir şekilde âşık olduğu ve *Aleksis* adını verdiği bu kişiyi, uzun ve zorlu bir arama sürecinden sonra, hayal ettiğinden çok daha farklı bir dünyada bulan figür; kafasında oluşturduğu mükemmel görüntünün gerçeklikle hiçbir şekilde örtüşmemesinin hayal kırıklığını yaşamış ve karşısındaki gerçeklik, onu saplantılı hayallerinden kopararak, gerçeklerle yüzleşmesine neden olmuştur. Figürün beklentileri yine boşa çıkmış, yine hayal kırıklığı yaşamış ve yine kaybetmiştir. Öykülerde anlatılanlarla yaşamda karşılaşılanlar arasındaki farka da böylelikle dikkat çekilmiş olur:

“Ama bu kadın Aleksis kadar güzel değildi. Onun kötü bir benzeri, taklidiydi sanki. Boyu da aklımdan kalandan baya kısaydı. Ve gözleri... Anlamsız, sıradan, kahverengi...” (Türker, 104)

İnsanın en temel gereksinimlerinden biri olan güven duygusunun, yaşadığımız dünya (*yer*) uzamıyla bağdaştırarak verildiği ‘Güvenli Bir Yer’ adlı yapıttaki dokuzuncu öyküde ise; tam olarak ne yapacağını ve ne istediğini bilemeyen, eşinden boşanması nedeniyle duygusal bir çöküntü içerisinde olan İrfan isimli odak figür ele alınmaktadır. İş dolayısıyla her türlü erkekle birlikte olmuş, hatta ve hatta İrfan eşinden boşandıktan sonra, onunla da karşılıklı dertleştiği bir gece geçirmiş olan ve ismi belirtilmeyen bir hayat kadınına da öyküde yer verilerek, insanların kim olursa olsun güven duygusunu aradığı ve bu arayışın bir ihtiyaç dâhilinde olduğu anlatılmaktadır. Fakat İrfan adlı odak figür her ne kadar, diğer insanlar gibi bir güven arayışı içerisinde olsa da, hayatın gerçekte güvensiz oluşu gerçeğiyle bir tokat gibi yüzleşmekte ve bu gerçekliğin diğer insanlar tarafından da fark edilmesini istemektedir: *‘Oğlun için!’ diye fısıldadı kadına. ‘Bunları kullan. Dünya güvenli bir yer değil.’ (Türker, 130)*. Diğer bir yandan da toplumun ortak duygu ve değerlerini verme gayreti de yazar-anlatıcı için bir toplumsal görevdir. ‘Güvenli Bir Yer’ isimli bu öykü, en ücra köşede kalmış bir hayat kadınının da yazına konu edilebileceğinin okuyucuya yansıtılması açısından büyük önem taşımaktadır. Yazmak; anlatıcının bakış açısıyla, olayları gerçeğe kurgu arasında sunarak yaşatmakta ve sıradan olarak görülen olayların, anlatıcının kurgusallığı bağlamında yazıya geçirilerek ‘yaşatılması’, yazmakla yazmamak arasındaki farkı belirgin kılmaktadır.

‘Karanlık Rüyalarda’ adlı yapıttın üçüncü öyküsünde ise bir kadının dişiliğinin beğenilmek arzusundan uzak olduğu sezdirilmektedir. Uykuya bağımlı olarak yaşayan bir kadının gözünden anlatılan öyküde; güzelliğin, şehvetin, erkeklerin ve dünya gailisinin ne kadar boş olduğu okuyucuya sunulmaktadır. Çünkü dünyada ve toplumda erkek ve kadının birbirini

tamamlayıcı özelliğini abartan, ön plana çıkartan ve bunu psikik duygulara yönlendiren birçok insan bulunurken; öyküde bunun tam tersinin anlatılması, sıradanlığın ve toplumun bir köşesinde kalmışlığın yaşandığının bir delilidir. Anlatıcının öykü kişileriyle duygudaşlık kurarak; dünya meselelerinin kadın veya erkeği ayrı kılacak şeyler olmadığını, bunların insanlık kavramıyla ilişkilendirilmesinin gerekliliğini vurguladığı görülür. Yazın dünyasında, imgelemin, yaşamda yaşanan ve yaşatılanların insanlığa has durumlar olduğuna dikkat çekilmektedir:

“Farkında mısınız, bütün edebiyat eserleri uyanık bir insanı, insanları, insan topluluklarını anlatır. Benim anlatılmak gibi bir derdim yoksa da, uyuyan birinin tam ve eksiksiz; hayır, biraz sonra uyanacak haliyle düşünülmüş ve yazılmış değil, o savunmasız ve belki de boş haliyle betimlenmiş durumunu anlatan yazılardan yok ortalıkta.” (Türker, 38)

Yapıtın dördüncü öyküsü ve aynı zamanda yapıtın da adı olan ‘Öykü Sersemi’ adlı öyküde ise, Hidayet Dirican adlı bir figürün ‘Şiir Sesi’ , ‘Şiir Mavisi’ ve ‘Şuara’ adlı üç farklı yazın dergisine, kendi kaleminden çıkan şiirleri gizemli bir şekilde göndermesi konu edilmektedir. *‘Kimsiniz, nesiniz, kaç yaşındasınız, bilemiyoruz. Eğitim durumunuz nedir, dahası nasıl bir okuma zevkiniz var?’ (Türker, 50).* Figürün şair olarak gizemi ve yazın ürünleri, çeşitli edebiyat dergilerinin özgün bakış açılarıyla farklı yorumlanmaktadır. ‘Şiir Mavisi’ adlı yazın dergisi figürün bu tutumunu olumlu karşılarken, ‘Şiir Sesi’ adlı bir diğer yazın dergisi ise olumsuz bir tavır sergilemektedir: *‘Bu şiirleri (!) şiir olarak değil de, ne bileyim şarkı sözü filan gibi kabul ederek ona göre değerlendirmeye çalışsanız sizin için daha hayırlı olacaktır.’ (Türker, 50).* Burada, yazmanın ve yazın dünyasının, bireysel farklılıklara dokunan yanlarına dikkat çekilmek istenmektedir. Yazın, ‘Şiir Mavisi’ adlı yazın dergisinde ise insanı insan yapan bir öge olarak yer edinmektedir:

“Dergimiz, olduğunu değil, henüz olamadığını fark eden açık zihinlerin dergisidir. Bu bağlamda, yeni isimleri tanımının ve tanıtmanın sevincini yaşıyoruz. Bu isimlerden biri de Hidayet Dirican...” (Türker, 53)

Öykü figürü; şairliğinden hiçbir şekilde ödün vermemekte, erişebildiği her platformda kaygı gütmeyen şiirlerini yayınlamayı amaçlamaktadır. Yazma eylemiyle eserlerini yaşatmakta ve geniş kitlelere ulaşabilmeyi hedef edinmektedir. Bu bağlamda asıl önemli olan; şiirlerde sadece sanatsal bir nitelik aramaktansa, insanı insana anlatmayı amaçlamaktır. Bu sayede anlatıcı, şair olma bağlamında şiirlerini ve okuyucularını yaşatabilmektedir. Figürün bu düşünceleri ‘Şiir Mavisi’ adlı yazınsal derginin kabullenişleriyle örtüşmektedir: *“Şiir Mavisi, edebiyatı tanımlanageldiği dar kalıplardan çıkararak ‘yazmayı deneme’nin kendisi haline getirmek amacındadır.” (Türker, 52)* Öyküde adı geçen, *Şiir Mavisi* adlı yazın dergisinin okuyucularına bir sesleniş niteliğinde yazdığı mektupta ‘*edebiyat arayıcıları*’, ‘*gönüllüler ordusu*’ ve ‘*titrek kalemler topluluğu*’ gibi ifadelerin kullanılması, bir eserin katı edebi değerler taşıma kaygısından uzak olunarak oluşturulması gerektiğine değinilmektedir. Şair kimliğiyle figür; yazarın amacına hizmet etmekte; acemice ve beğenilme kaygısı gütmeksizin, tek gayesinin yazarak yaşatmak olduğunu açıkça dile getirmektedir.

‘Köpek’ adlı, yapıtın sekizinci öyküsü ise anlatıcının her türlü konuyu duygudaşlık kurarak yazın hayatına soktuğunun ve öykü içerisinde sıradan bir varlığın yani *köpeğin* bile farklı bir bakış açısıyla anlatılabileceğinin bir göstergesi niteliğindedir. Erken yaşta çocuk sahibi olmuş ve bu nedenle üniversiteyi üçüncü sınıfta bırakıp, çalışmak zorunda kalmış olan öykü kişinin; gece yarısı çalıştığı işten dönerken, bir sokak köpeği tarafından kısırılması ve bu olay sırasında yaşamını irdeleyerek, kendiyle yüzleşmesi anlatılmaktadır:

“ *‘Kaderlerimizi yazan elin senaryosunu beğenmediğimi de söylemeyeceğim-bunu birkaç kez söylemiştim-. Bu oyundan çekilme şansım yok, bitene kadar devam...’* ”
(Türker, 113)

Öyküde köpek, figürün ayak uyduramadığı, her zaman baskılandığı ve kendisini içerisinde güçsüz hissettiği sistemin anlatılmasında kullanılan bir araçtır. Toplumsal düzende, mevcut sistemin figürün üzerine gelerek onu bunaltması ve adeta ona adım attırmaması, figürün yenilmişliğinin temel sebebidir. Bu yenilmişlik, yaşamını irdeleyişinin ve kendini sorgulayışının bir sebebi niteliğindedir. Burada da toplum içinde bireyin özellikle de bir kadın bireyin durumuna ışık tutulmaktadır:

“*Ben kendimi savunmayı bilmiyorum. Ben açık bir yarayım. Tırnaklarım bile dibinden kesilmiş. Kollarım cılız. Bileklerim zayıf. Kaburgalarım sayılıyor. Sivri burunlu, sivri topuklu çizmelerim de yok. Bir çakı, ne bileyim tırnak törpüsü çantamda? Hayır, yok. Neye güvendim ki şimdiye kadar? ... Oysa şehir, şu karşımda duran köpek kadar delirmiş, köpüklü, azgın bir şeydir.*” (Türker, 114)

Figürü sistemin acımasız saldırılarından kurtaran da; yine o sistemin ezilen başka bir parçası, hatta bir mağduru olan ve bu özellikleriyle öyküde yazılmaya değer bulunan, sıra dışı bir kişidir. Figürün ‘melek’ olarak adlandırdığı bu kişi, sisteme karşı sürekli bir mücadele vererek hayatta kalabilen birisi olduğundan, onu farklı kılan da oyunu (*hayatı*) kuralına göre oynamayı öğrenmiş olmasıdır. Yaşama karşı deneyimlidir ve sistemin çikışsızlıklarına alışmıştır:

“ *‘Hey, kuz. Sıkıştırdı mı seni?’* ”

... *Kızıl saçları gözucuyla fark ediyorum. Topuklu süet çizmeler havada şık tekmeler savuruyor. Acı kapışma sesleri duyuyorum. Ayakucuma taşlar fırlıyor... ‘Seni pislik,*

seni itoğlutt!’ diyen dikenli, yosma bir ses duyuyorum... Herkes ömründe bir kez bile olsa bir meleği olduğunu hisseder. Ben kendi meleğimi görüyorum. Yayık bordo ağzlı, yoğun pembe allıklı, yapışkan rimelli meleğim soluk soluğa yanıma geliyor. Peruğu elinde. Kırmızı küt tırnaklarıyla kâküllerini düzeltip kafasına takıyor.

Yamuk oldu söyleyemiyorum.

‘İyi misin kuzz?’ (Türker, 119)

Öyküde, yazar-anlatıcının farkındalık yaratmak amacı doğrultusunda ilerlediği sürece, yazar olma ihtiyacı bağlamında bakıldığında, anlatıcının yazım süreci boyunca sürdürdüğü, yazının ana kaynaklarından biri olan ‘hayatı anlama ve anlamlandırma’ gayesi ön plana çıkmaktadır.

‘Güzel Yazı’ adlı, yapıtın beşinci öyküsünde ise; omuzlarına yüklenen sorumluluklar ve yalnızlığının sıkıntıları içerisinde debelenen, Nilgün isimli küçük bir kızın var olma çabası anlatılmaktadır. En düzgün deftere, en temiz çantaya ve en güzel notlara sahip olmakla kazanılan; en uslu çocuk ve en iyi öğrenci gibi “etiket”leri kaybetme korkusu, küçük kızın hayatını kâbusa çevirmekte, onu adeta gittikçe daralan bir çemberin içerisinde sıkıştırmaktadır. Ayrıca; bir şeyin yanlış, eksik ya da kötü olması sonucunda hissedilen eleştirilme korkusu, Nilgün’ün hastalık derecesinde takıntılı bir kişilik oluşturmaya neden olur:

“Ya öğretmeni sıraların arasında gezinirken görürse, sorarsa? Ne söyleyecekti? Burak pis pis sırtarak bakar, öğretmen sırtını dönünce dil çıkarırdı. Sonra bütün sınıf ona döner, bakardı. Yanakları kızarırdı o zaman. Başını önüne eğmesi gerekirdi. Öğretmen hızını alamayarak söylenmeye devam ederdi belki. Belki kitabını eline alarak sınıfa doğru salları, kıvrılmış sayfaları elinin tersiyle vurarak söylenirdi. Bunu Nilgün’den hiç beklemezdi, temizlik ve düzen, okul araç ve gereçlerinin kullanımı ders

notlarından da önemliydi. Başparmağının tırnağını kemirmeye başladı. Ne yapsa?”
(Türker, 62)

Bu takıntı; öğretmeni tarafından başarısız addedildiğinde ya da azarlandığında, Nilgün'ün, bunca emeğinin ve didinmelerinin boşa gittiğini düşünmesine ve adeta varlığının; toplumsal düzen içerisindeki sistemde, genellikle iyi ve güzel olanın yer edinebileceği idealist kabullenişler tarafından yok edildiğini ve aşağılandığını hissetmesine neden olmaktadır. Her geçen gün çemberi daraltan bu yaklaşım, öyküde Nilgün'ün kulağını tırmalayan ve her türlü olumsuzlukta beliren, ilk kez anneannesi ölünce duymuş olduğu 'Şşşşş' sesiyle okuyucuya sunulmaktadır.

“ ‘Ödevlere bakan öğretmeni Nilgün'e çok kızmış, onu sorumsuzlukla suçlamıştı. Eda gülmüştü, Dilek, Gaye... Ses ensesinde alayla tekrarladı: ‘Şşşşş.’ ‘Uslu bir çocuk ol!’ demek istiyordu belki. Tahtanın sağ alt köşesinde kendi adını okudu. Sonra adı, üzerine top fırlatılmış vazo gibi sallanarak düştü. ’ ” (Türker, 71-72)

Toplumda yer edinebilme, sistemin içerisinde var olabilme gibi yükümlülüklerin, alışlagelen değerlerin, çeşitli kalıpların ve alışkanlıkların fertlerle karşı karşıya geldiği ilk buluşma noktalarından biri olan ilkokul uzamı, anlatıcı tarafından ustaca seçilmiş bir mekândır. Öykü kişisi olarak küçük bir kızın anlatılması da önemli bir ayrıntıdır. Küçük kız bu esenliksiz uzam içerisinde kendini var edebilme, yaşatabilme ve kabul görülebilme gibi ihtiyaçları nedeniyle, kusursuzluğu yakalamayı amaçlamaktadır: *“Ama o iyi bir çocuktan zaten. Bundan daha uslu olamazdı ki.”* (Türker, 72) Bu özellikleriyle figür, hayatı sorgulayan anlatıcının toplumsal kabullenişleri irdeleyişinin bir örneği olarak yazıda yaşatılmakta ve yazmakla yazmamak arasındaki farkı bir kez daha gözler önüne sermektedir. Yazmak yaşatmaktır söylemiyle duyular, hisler ve duygular evrenselleştirilmek istenmekte, toplumdaki her kesime özellikle de ait hissetmeyen bireylere seslenilerek var olma çabası ve arzusu anlatılmaktadır.

3. SONUÇ

Yazar olmak; bakmakla görmek arasındaki derin uçurumu bilerek dünyadaki her varlığın, olayın ve hissin fark edilmesiyle mümkündür. Bir yazarın en büyük zenginliği başka insanların yaşanmışlıklarıdır ki, onların gözlerinden birer birer öykülerini yakalayıp, kendi düş dünyasında harmanlayarak, yazma ihtiyacı giderilmektedir. Yazma eylemi, çeşitli insan tiplerini farklı uzamlarda yaşatmakta ve bu sayede yaşama kaynaklık etmektedir. Sibel K. Türker'in 'Öykü Sersemi' adlı yapıtında da hayatın farklı kesitlemelerinden çeşitli figürlere yer verilmekte ve yapıtı oluşturan öyküler; ilk bakışta birbirinden farklı konuları işliyormuş gibi görünse de; aslında hayatın akışında savrulan, tutunamayan, zayıf, kırılğan ve güçsüz figürleri ortak konu edinmesiyle, toplumsal düzenin çıkışsızlığının kavranmasında vurucu bir etkiye sahiptir. İnsanın; hayattan beklentilerini karşılayamadığında, kendine olan inancının azalıp, hayatın günlük akışına kapılarak, rüzgârda savrulan bir yaprak misali, kontrolsüzce sürüklenmesi yapıttaki hikâyelerin bir diğer ortak yanısıdır. İnsanın bu girdapta boğuldukça daha da sıradanlaşması ve yaşamın ezici gücüyle karşı karşıya gelmesi, yapıttaki esenliksiz havanın asıl sebebidir. Bu bağlamda, yapıtın adının 'Öykü Sersemi' oluşu, bir tesadüf olmamakla birlikte, tüm öykülerde yer alan sersemlemiş figürlerin yapıtın geneline hükmedişinin bir göstergesidir. Ayrıca, yazar-anlatıcının duygudaşlık kurarak bu figürleri yapıtta yaşatması da, yazma eyleminin yaşatma gücünün bir getirisidir. Bu kurguda toplum, bireylerinin var oluş veya kimlik edinme süreçlerine ufak da olsa katkıda bulunmakta ve ayrıca yazma eylemi, yaşama ayna tutarak 'yazmak yaşamaktır' anlayışının yapıtta yer edinmesini sağlamaktadır. Yapıtın sahip olduğu sahici ve inandırıcı tavır, farklı sesleri okuyucuyla buluşturmakta ve yaşam gerçekliğini ortak bir algı niteliğinde sunmaktadır. Yazmakla yazmamak arasındaki fark açıkça gözler önüne serilmekte, kaybeden karakterlerin öykülerde yazılmaya değer görülmesiyle ve hayatın duygudaşlık kurularak sorgulanmasıyla, 'yazmak yaşatmaktır' anlayışına da öykülerdeki aykırı figürler üzerinden yer verilmektedir.

4. KAYNAKÇA

K. Türker, Sibel. Öykü Sersemi. İstanbul: Can Sanat Yayınları, Ekim, 2012.